

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

ԼԵՌՆԱԳԱԳԱԹՆԵՐԸ

Անվանումը	Տեղանքը	Բարձրությունը ծովի մակերևույթից, մետր
Արագած	Արագածի լեռնազանգված	4090
Կապուտջուղ	Զանգեզուրի լեռնաշղթա	3906
Աժդահակ	Գեղամա լեռնաշղթա	3598
Սպիտակասար	Գեղամա լեռնաշղթա	3555
Վարդենիս	Վարդենիսի լեռնաշղթա	3522
Արամասար	Բարգուշատի լեռնաշղթա	3392
Իշխանասար	Ղարաբաղի բարձրավանդակ	3549
Բաղասար	Մեղրու լեռնաշղթա	3250
Խուստուփ	Խուստուփ-Կատարի լեռնաշղթա	3214
Լեզլի	Զավախքի լեռնաշղթա	3157
Գոզի	Վայքի լեռնաշղթա	3113
Թեժ լեռ	Փամբակի լեռնաշղթա	3101
Մեծ Եղնախաղ	Եղնախաղի լեռնաշղթա	3042
Բովաքար	Հալաքի լեռնաշղթա	3016
Ուրասար	Բազումի լեռնաշղթա	2993
Միափոր	Միափորի լեռնաշղթա	2993
Քաշաթաղ	Սևանի լեռնաշղթա	2901
Արայի լեռ	Արայի լեռնազանգված	2577

Հայաստանը լեռնային երկիր է: Հանրապետության տարածքի 76.5 տոկոսը գտնվում է ծովի մակերևույթից 1.000-2.500 մետր բարձրության վրա: Լեռնաշղթաները գրավում են մոտ 14 հազ. քառ. կմ տարածք կամ երկրի ընդհանուր մակերեսի 47 տոկոսը: Բարձրավանդակները կազմում են երկրի մակերեսի ավելի քան 1/3-ը (11 հազ.քառ. կմ):

Հայաստանի տարածքը յուրահատուկ երկրաբանական թանգարան է: Այստեղ կարելի է գտնել բոլոր այն ապարները, որ կազմում են մեր մոլորակի կեղևը: Տարածքի 60 տոկոսից ավելին ծածկված է տարբեր տեսակի հրաբխային ապարի և տուֆի շերտով:

Հայաստանի ընդերքը հարուստ է բազմազան օգտակար հանածոներով: Հրաբխային ժայթքումների հետևանքով գոյացել է բնական շինանյութերի՝ տուֆի, բազալտի, անդեզիտի, պեռլիտի և այլ նյութերի մեծ պաշար, որն օգտագործվում է շինարարությունում:

Գ Ե Տ Ե Ր Ը

Անվանումը	Ընդհանուր երկարությունը, կմ	Երկարությունը Հայաստանի տարածքում, կմ
Արաքս	1072	158
Ախուրյան	186	186
Որոտան	178	119
Դեբեդ	178	152
Հրազդան	141	141
Աղստև	133	99
Արփա	128	90
Քասաղ	89	89
Փամբակ	86	86

Անվանումը	Ընդհանուր երկարությունը, կմ	Երկարությունը Հայաստանի տարածքում, կմ
Ողջի	82	56
Չորագետ	71	57
Վեղի	58	58
Ագատ	56	56
Արգիճի	51	51
Մասրիկ	45	45
Մեծամոր	38	38
Մեղրիգետ	36	36
Վարդենիս	28	28
Գավառագետ	24	24
Չկնագետ	22	22

Հանրապետության ջրի պաշարները սահմանափակ են և տարեկան կազմում են ընդամենը 8.5 մլրդ. խոր.մետր, որից 6.54-ը՝ մակերեսային ջրի ուսք է: Հայաստանի գետերը հիմնականում լեռնային են, խիստ արտահայտված մեծենային (սակավաջուր) հոսքերով:

Լ Ճ Ե Ր Ը

Անվանումը	Տեղանքը	Բարձրությունը ծովի մակարդակից, մ	Մակերեսը, քառ. կմ	Առավելագույն խորությունը, մ
Սևանա		1898 (1916*)	1260.0 (1416*)	81.0 (99*)
Ակնա	Գեղամա լեռներ	3030	0,53	մոտ 15
Այր (Մեծամոր)	Արարատյան դաշտ	860	0,07	9.4
Քարի	Արագած լեռնազանգված	3190	0,12	8.0
Կապուտան	Չանգեզուրի լեռներ	3300	0,10	22.0
Պարզ	Արեգունի լեռներ	1334	0,03	10.0
Արփի	Աշոցքի սարահարթ	2025	22.0	8.0
Սև	Սյունիքի բարձրավանդակ	2666	2.0	7.5
Ալ	Սյունիքի բարձրավանդակ	2990	0.6	4.5
Ալ (Ալգոլ)	Վարդենիսի լեռնաշղթա	2974	0.53	4.0

* Մինչև լճի մակարդակի իջեցումը:

Հայաստանի տարածքում գտնվում են քաղցրահամ լճեր և ջրամբարներ՝ մոտ 35.8 մլրդ. խոր.կմ ընդհանուր ծավալով: Այդ ծավալի 95.5 տոկոսը կազմում է աշխարհի ամենաբարձրադիր լեռնային լճերից մեկը՝ Սևանը, որը գտնվում է ծովի մակերևույթից 1916 մետր բարձրության վրա: Դրա ջրային պաշարներն այժմ կազմում են մոտ 34,2 մլրդ. խոր. մետր:

Սևանը Հայաստանի Հանրապետության բնության զարդն է (հնագույն անվանումը՝ Գեղամա ծով): Լեգենդն այն կապում է Ամասիա թագավորի որդու՝ զորավար Գեղամի անվան հետ: Մեծ Սևանի ջրային հայելու մակերեսը 972 քառ.կմ է, առավելագույն խորությունը՝ 46 մետր, Փոքր Սևանի՝ համապատասխանաբար՝ 284 քառ. կմ և 80 մետր:

Սևանա լիճ են թափվում 28 գետ և գետակ, լճից սկիզբ է առնում միայն Հրազդան գետը:

Անտոնտեսվար և անխնա օգտագործումից Սևանը խիստ տուժել է և դրա ջրային պաշարները զգալիորեն նվազել են: Լիճ թափվող ոչ բավարար մաքրված հոսքաջրերի, ինչպես նաև լճի մակարդակի իջեցման հետևանքով կտրուկ վատացել է նաև ջրի որակը:

Բացասական հետևանքները մասնակիորեն մեղմացնելու նպատակով 1981թ. շահագործման հանձնվեց 48 կմ 420 մետր երկարությամբ Արփա-Սևան թունելը (առավելագույն խորությունը գետնի մակերեսից 1230 մետր է) և փորձ արվեց Սևանի ջրային պաշարներն ավելացնել Արփա գետի ջրերով: Թունելը լճի հետ միանում է 850 մետր երկարությամբ բաց ջրանցքով:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՖՈՆԴԻՆ ԸՍՏ ՄԱՐՁԵՐԻ 1998 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

հեկտար

	Ընդամենը	այդ թվում					
		անտառային հողեր	ընդամենը	որից			
				վարելահող	խոտհարք	արոտավայր	այգի
Երևան	1337	1142	195	-	-	-	16
Արագածոտնի	12629	8173	4456	7	153	2259	-
Արմավիրի	800	127	673	40	-	-	52
Գեղարքունիքի	33677	26759	6918	277	118	936	4
Լոռու	98320	92185	6135	12	637	1746	61
Կոտայքի	23489	18509	4980	62	305	2322	-
Շիրակի	5186	3945	1241	17	-	82	-
Սյունիքի	309070	90558	5221	14	113	824	1
Վայոց Ձորի	17910	12790	5120	24	474	1622	-
Տավուշի	115722	110420	5302	72	877	1015	36
Ընդամենը ՀՀ	404849	364608	40241	525	2677	10806	170

ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՀՊԱՆՎՈՂ ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՏԱՐԱՃՔՆԵՐԸ 1998 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

հեկտար

	Ընդամենը	այդ թվում՝ անտառածածկ
Խոսրովի պետական արգելոց	29200	4119
Սևան ազգային պարկ	150100	17.7
Շիկահողի պետական արգելոց	10000	9439
Դիլիջանի պետական արգելոց	28002.2	25743
Արգելոցապարկային համալիր	3346.4	2490
այդ թվում՝ դենդրոպարկեր		
Տավուշի	67	35
Իջևանի	12	12
Ստեփանավանի	35	35
Վանաձորի	1.7	1.7
Էրեբունի արգելոց	89	0
Սև լիճ արգելոց	240	0
Ջրվեժի անտառայուրակ	404.7	109.3
Նաիրիի անտառայետություն	465	465
Բուժականի անտառայետություն	1832	1832
Որդան կարմիր	200	0
Ընդամենը ՀՀ	220648.6	32379.1